

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Ἄγγελοι. Ἐπουράνια καὶ ἄλλα πλάσματα πού δημιούργησε ὁ Θεός πρὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ὁ ἀριθμὸς τους εἶναι μεγάλος. Τούς διακρίνουμε συνήθως σὲ ἑννέα Τάγματα ὅπως π.χ. Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Χερουβίμ, Σεραφίμ κ.λπ. Οἱ Ἄγγελοι ἐκτελοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάζονται γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει πάντα κοντὰ του ἓνα φύλακα Ἄγγελο.

Ἄδης. Ὁ νοητὸς τόπος ὅπου πήγαιναν κατὰ τὴν πρὸ Χριστοῦ ἐποχὴ ὅλες οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν τὸ σῶμα του ἔμεινε τρεῖς ἡμέρες στὸν τάφο, κατέβηκε στὸν Ἄδη, ἔσπασε τίς πύλες του μὲ τὴν Ἀνάστασή Του καὶ ἐλευθέρωσε ὅλους τοὺς δικαίους τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς.

Ἀειπάρθενος Μαρία. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ἦταν καὶ ἔμεινε ἀγνή (παρθένος) καὶ πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀθλοφόρος. Αὐτὸς πού νίκησε καὶ πήρε τὸ βραβεῖο. Ἔτσι λέγονται οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας εἴτε γιατί νίκησαν τὴν ἁμαρτία, εἴτε γιατί νίκησαν μὲ καρτερία καὶ ὑπομονή τὰ μαρτύρια καὶ τοὺς διώκτες τους καὶ πήραν τὸ βραβεῖο τῆς δόξης.

Ἀκάθιστος Ὕμνος. Εἶναι ἡ ἀκολουθία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς πού ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας κάθε Παρασκευὴ μαζὶ μὲ τὸ Ἀπόδειπνο, πρὸς τιμὴν τῆς Ὑπερα-

Ἀπὸ το βιβλίο,

Εἶμαι Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος, Μητροπολίτου Ἀχελώου Ευθυμίου (†).

Ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία.

γίας Θεοτόκου. Λέγεται Ἀκάθιστος γιατί ὅταν ἐψάλη γιά πρώτη φορά τό 626 μ.Χ. στήν Κωνσταντινούπολη, ὄλος ὁ λαός ἔψαλε ὄρθιος, γιά νά εὐχαριστήσει τήν Μητέρα τοῦ Κυρίου, πού τόν γλίτωσε θαυματουργικά ἀπό τοὺς Ἀβάρους εἰσβολεῖς.

Ἀναβαθμοί. Ἔτσι ὀνομάζονται οἱ Ψαλμοί ἀπό τόν ἀριθμό 119 ἕως 193.

Ἀναχωρηταί. Εἶναι οἱ μοναχοί ἐκεῖνοι, πού ἄφησαν τελείως τίς κατοικημένες περιοχές καί ἀναχώρησαν στήν ἔρημο, ὅπου καί ἔζησαν τήν ὑπόλοιπη ζωή τους μέ ἀγιότητα καί ἀφοσίωση στό Θεό.

Ἀντίφωνον. Σύντομη δέηση τῆς Θ. Λειτουργίας ἢ ὁλόκληρος Ψαλμός ἢ ἕνας μόνο στίχος πού ψάλλεται πρῖν ἀπό ἕναν ὕμνο.

Ἀπόδειπνον. (Μικρό καί Μεγάλο). Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας. Στά Μοναστήρια οἱ μοναχοί τελοῦν κάθε μέρα τό Μικρό Ἀπόδειπνο. Στίς Ἐκκλησίες τῶν πόλεων τελεῖται κατά τήν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τό Μεγάλο Ἀπόδειπνο.

Ἀπολυτίκιον. Τροπάριο πού λέγεται κυρίως στήν Ἀπόλυση τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Εἶναι ἀφιερωμένο στήν Ἑορτή τῆς ἡμέρας ἢ τόν ἑορτάζοντα Ἅγιο.

Ἀπόστολοι. Οἱ δώδεκα μαθητές οἱ ὁποῖοι ἀκολούθησαν τόν Κύριο. Μετά τά τρία ἔτη τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του καί μετά τήν Πεντηκοστή ἔγιναν κήρυκες τῆς πίστεως στό Χριστό, σάν ἀπεσταλμένοι Του σ' ὁλόκληρη τήν οἰκουμένη. Τά ὀνόματά τους εἶναι: Πέτρος, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Ἀνδρέας, Φίλιππος, Θωμάς, Βαρθολομαῖος, Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, Σίμων ὁ Ζηλωτής, Ἰούδας Ἰακώβου καί Μαθθίας.

Βάπτισμα (Μαρτυρίου). Τό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος εἶναι ἀπαραίτητο γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, καί δέν μπορεῖ νά ἀντικατασταθεῖ μέ τίποτε παρά μόνο

μέ τό Βάπτισμα τοῦ μαρτυρίου. Δηλαδή ἕνας ἀβάπτιστος μπορεῖ νά σωθεῖ ὅταν ὁμολογήσει πίστη στό Χριστό καί ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ὁμολογίας του προσφέρει τό αἷμα του χωρίς νά ἔχει βαπτισθεῖ. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔτσι τιμᾷ πολλούς μάρτυρες πού δέν βαπτίσθηκαν μέ τό κανονικό Βάπτισμα, ἀλλά μέ τό Βάπτισμα στό αἷμα τους.

Βασιλεῖον Ἱεράτευμα. Ἔτσι ὀνομάζεται τό πολίτευμα τῶν Χριστιανῶν. Οἱ Χριστιανοί δηλαδή, σάν βασιλεῖς πρέπει νά προσπαθοῦν νά κάνουν καλή χρήση τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου (τῆς φύσεως) καί σάν ἱερεῖς νά προσφέρουν στό Θεό ὁλόκληρη τή ζωή τους.

Γνώσις - Θεογνωσία. Ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ μέ δύο τρόπους νά γνωρίσει τό Θεό. Πρῶτα μέ τήν παρατήρηση τῆς φύσεως, τήν ὁμορφιά καί τά θαυμάσιά της, πού ὀδηγοῦν τόν ἀνθρώπο κοντά στό Θεό. Ὁ τρόπος ὁμοῦς αὐτός δέν εἶναι τέλειος. Γνωρίζουμε τόν Θεό τελειότερα μέ τήν πίστη μας στόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος ἦταν Θεάνθρωπος καί ἀπεκάλυψε τόν ἀληθινό Θεό στους ἀνθρώπους.

Διαδοχή Ἀποστολική. Οἱ πρῶτοι ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου. Αὐτοί χειροτόνησαν διαδόχους τους τοὺς Ἐπισκόπους καί Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί ἔτσι διαδοχικά ἢ χάρη τῆς Ἱερωσύνης μεταδίδεται διά τῆς χειροτονίας μέχρι σήμερα στους Κληρικούς τῆς Ἐκκλησίας μας. Λέμε, λοιπόν, ἔτσι ὅτι στήν Ἐκκλησία μας ἔχουμε τήν Ἀποστολική διαδοχή.

Ἄξιολογία. Εἶναι ὁ τύπος ἐκεῖνος τῆς προσευχῆς μέ τόν ὁποῖο δοξολογοῦμε τόν Τριαδικό Θεό. Στό τέλος κάθε Ὁρθρου ὑπάρχει πάντοτε δοξολογία, ἢ ὁποῖα ἀρχίζει μέ τό «Δόξα Σοι, τῷ δεῖξαντι τό φῶς» ἢ «Σοὶ δόξα πρέπει». Ἡ πιό μικρὴ δοξολογία εἶναι ὁ γνωστός μας τύπος: «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ

τους, τὴν μόρφωσή τους καὶ τὴν ποιμαντικὴ τους δραστηριότητα.

Ἱερομόρφως. Ἱερεὺς ἢ Ἐπίσκοπος πού εἶναι μαζί καὶ Μάρτυρας, θυσίασε δηλαδή τὴν ζωὴ του γιὰ τὴν πίστη του στό Χριστό.

«Κατ' εἰκόνα». Ἡ Ἁγία Γραφή λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε «κατ' εἰκόνα Θεοῦ». Αὐτό σημαίνει, ὅτι ὁ Θεός ἔδωσε στόν ἄνθρωπο ἐξαιρετικά χαρίσματα, ὅπως τό λογικό, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἐξουσία πάνω στά ἄλλα ὄντα.

Κανόνας. Ἐκκλησιαστικός ὕμνος πού ἀποτελεῖται ἀπό ἑννέα ὠδές. Οἱ Κανόνες, στά πρῶτα γράμματα τῶν τροπαρίων τους, σχηματίζουν συνήθως ἀκροστιχίδα ἢ καὶ τὴν ἀλφαβητικὴ σειρᾶ, ὅπως π.χ. στόν Ἀκάθιστο Ὑμνο.

Κοντάκιον. Εἶναι τό τροπάριο ἐκεῖνο τῆς λατρείας μας, πού μέ λίγα λόγια περιγράφει ὅλη τὴν ὑπόθεση τῆς ἑορτῆς τῆς ἡμέρας. Λέγεται δέ κοντάκιο ἀπό τό κοντό ξύλο, ὅπου τυλιγόταν τό χαρτί στό ὁποῖο ἦταν γραμμένο.

Λειτουργία Θεία. Ἡ ἐξοχότερη Ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας. Κατ' αὐτὴν τελεῖται τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὅπως τό παρέδωσε ὁ Κύριος τό βράδυ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Στὴ Θ. λειτουργία δοξολογοῦμε καὶ λατρεύουμε τόν Κύριο, ἀλλά καὶ ἀγιαζόμαστε ἀπό τόν Χριστό μέ τόν ὁποῖο ἐνωνόμαστε μέ τὴν Θ. κοινωνία. Τὴ Θ. λειτουργία δέν μπορεῖ τίποτε νά τὴν ἀντικαταστήσει. Στὴ Θ. λειτουργία ζοῦμε καὶ προγεύομαστε τὴν ἐνδοξὴ αἰωνιότητα.

Μάρτυρες. Αὐτοί, πού ὑπέφεραν πολλά βασανιστήρια γιὰ τὴ χριστιανικὴ τους πίστη καὶ τελικά θυσίασαν τὴ ζωὴ τους, δίνοντας ἔτσι τὴν μαρτυρία καὶ τὴν ἀπόδειξη ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ ἀληθινός Θεός.

Μεγαλομάρτυς. Αὐτός δηλαδή πού ἔδωσε μεγάλη μαρτυρία γιὰ τὴν πίστη του στό Χριστό καὶ ὑπέφερε πολλά βασανιστήρια.

Μεγαλυνάρια. Τά τροπάρια ἐκεῖνα τῆς λατρείας μας, τά ὁποῖα ἀρχίζουν μέ τὴ λέξη «μεγάλυνον» καὶ ἀναφέρονται στὴν ἐνάτη ὠδὴ τῆς Θεοτόκου.

Μέγα Εὐχολόγιον. Εἶναι τό λειτουργικό βιβλίον τῆς Ἐκκλησίας μας πού περιέχει τίς τρεῖς θεῖες λειτουργίες (Ἰ. Χρυσοστόμου, Μ. Βασιλείου καὶ Προηγιασμένων) καὶ τίς ἱερές Ἀκολουθίες πού τελεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς (χειροτονίες τῶν κληρικῶν κ.λπ.).

Μεσονυκτικόν. Ἡ Ἀκολουθία αὐτὴ περιέχει προσευχές πού ἀναφέρονται στὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, τὴν παγκόσμια Κρίση καὶ τὴν αἰώνια Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἀκολουθία αὐτὴ τελεῖται τά μεσάνυκτα (= μεσονυκτικόν) καὶ εἶναι μιὰ προετοιμασία γιὰ τὴν ἔλευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Μηναῖον. Λέγεται τό λειτουργικό βιβλίον τῆς Ἐκκλησίας μας πού περιέχει τίς ἱερές Ἀκολουθίες (Ἐσπερινοῦ καὶ Ὁρθρου) τῶν καθημερινῶν ἑορτῶν κάθε μηνός (= μηναῖον). Γι' αὐτό καὶ ὑπάρχουν 12 τέτοια βιβλία, ἓνα γιὰ κάθε μῆνα τοῦ ἔτους.

Μικρὸν Εὐχολόγιον. Εἶναι τό λειτουργικό βιβλίον τῆς Ἐκκλησίας μας πού περιέχει τίς ἱερές Ἀκολουθίες τίς ὁποῖες τελεῖ ὁ ἱερέας, δηλαδή τοῦ Ἀγιασμοῦ, τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Γάμου, τοῦ Εὐχελαίου καὶ τῆ νεκρώσιμης Ἀκολουθίας, καθὼς καὶ διάφορες προσευχές πού ἀπευθύνει στό Θεό σὲ διάφορες περιστάσεις.

Μοναχός. Αὐτός πού ἀφιερώθηκε στό Χριστό καὶ ἐφαρμόζει τίς τρεῖς μοναχικὲς ἀρετές: τὴν παρθενία (δέν παντρεύτηκε), τὴν πτωχεία (δέν ἀπέκτησε δική του περιουσία) καὶ τὴν ὑπακοή (στόν προϊστάμενο τοῦ Μοναστηριοῦ). Μοναχοὶ εἶναι καὶ οἱ Ἀναχωρητές ἢ

Πνεύματι, και νυν και αι και εις τους αιωνας των αιωνων. 'Αμήν».

Εικών. Η ζωγραφισμένη αναπαράσταση των 'Αγίων της 'Εκκλησίας. Οι βυζαντινές εικόνες μās φαίνονται βέβαια παράξενες με τά άδρά και περίεργα χαρακτηριστικά τους. Οι εικόνες όμως αυτές δέν μās παρουσιάζουν την έξωτερική και γήινη όψη των 'Αγίων όπως οι φωτογραφίες, αλλά τον έσωτερικό άνθρωπο. Η 'Εκκλησία μας πάντοτε τιμούσε και τιμά όρθά τις 'Αγιες εικόνες.

Εισόδια. Λέγεται ή Θεομητορική έορτή κατά την όποία έορτάζουμε την είσοδο της 'Υπεραγίας Θεοτόκου στο Ναό, όταν ήταν τριών ετών. 'Εκει ή Παναγία έμεινε μέχρι πού μεγάλωσε πλέον και έμνηστεύθη με τον 'Ιωσηφ.

'Εξαποστειλάριον. Είναι τό τροπάριο, πού ψάλλεται πριν από τά τροπάρια του 'Ορθρου πού λέγονται «ΑΙ-ΝΟΙ». 'Ωνομάσθηκε έτσι ίσως επειδή έχει μπροστά τό στίχο «έξαπόστειλον τό φώς Σου».

'Εσπερινός. Μία από τις τακτικές ακολουθίες της 'Εκκλησίας μας, πού διαβάζεται κάθε απόγευμα ή τό βράδυ. 'Ο 'Εσπερινός αναφέρεται στην έορτή της επόμενης ήμέρας, διότι στην αρχαία εποχή, ή μέρα αρχίζει με τη δύση του ήλιου.

'Εχθρός. Για την 'Εκκλησία μας, έχθρός του ανθρώπου είναι μόνον ό διάβολος. Αύτός, από φθόνο για την ευτυχία του ανθρώπου τον έξαπάτησε, κι έτσι βρέθηκε ό άνθρωπος έξω από τον παράδεισο. Συνεχίζει δε νά είναι έχθρός των ανθρώπων μέχρι σήμερα, παρασέροντάς τους στην άμαρτία.

'Ηχος. Μουσικός τρόπος της βυζαντινής μουσικής ψαλμωδίας. 'Αντιστοιχεί περίπου με την Κλίμακα της ευρωπαϊκής μουσικής. Η βυζαντινή μουσική έχει 8 ή-

χους, τον Α', Β', Γ', Δ', Πλάγιο Α', Πλάγιο Β', Βαρύ και Πλάγιο Δ'.

Θάνατος. Η παρακοή των πρωτοπλάστων έφερε σαν άποτέλεσμα τό θάνατο: τον φυσικό, τον άποχωρισμό δηλαδή της ψυχής από τό σώμα, και τον πνευματικό, τον άποχωρισμό του ανθρώπου από τό Θεό. 'Ο Χριστός με τό θάνατο και την 'Ανάστασή Του κατάργησε τό θάνατο και ξανάφερε τον άνθρωπο κοντά στο Θεό. 'Οποιος πιστεύει σ' Αύτόν δέν γνωρίζει πνευματικό θάνατο.

Θαύμα - Θαυματουργία 'Αγίων. Στους βίους των 'Αγίων της 'Εκκλησίας μας αναφέρεται ότι αυτοί έκαμαν θαύματα όταν ζούσαν στη γή. Πολλοί κάνουν θαύματα άκόμη και μετά θάνατον, μέσω των εικόνων ή των λειψάνων τους. Αυτό είναι ένα δείγμα, ότι ό Θεός τους δίνει τη χάρη του νά ευεργετούν τους πιστούς με τά θαύματα.

Θεοτοκίον. 'Υμνος (τροπάριο) πού τό περιεχόμενό του αναφέρεται στη Θεοτόκο.

Θεοτόκος. 'Ετσι λέγεται ή Παναγία μας γιατί γέννησε τον Κύριό μας, πού είναι τέλειος 'Ανθρωπος αλλά και τέλειος Θεός.

Θεοφάνεια. Είναι ή Δεσποτική έορτή της 'Εκκλησίας κατά την όποία έορτάζουμε την Βάπτιση του Κυρίου στον 'Ιορδάνη ποταμό από τον 'Ιωάννη τον Πρόδρομο. Λέγεται δε «Θεοφάνεια» γιατί φανερώθηκε τότε ή Τριαδική Θεότης. Δηλαδή ό Πατήρ πού μίλησε από τον Ούρανό, ό Υιός πού βαπτιζόταν και τό 'Αγιο Πνεύμα πού εμφανίσθηκε σαν περιστερί.

'Ιδιόμελον. 'Υμνος (τροπάριο) πού έχει δικό του μουσικό ύφος (μέλος).

Τεράρχαι. Είναι οι 'Αγιοι 'Επίσκοποι της 'Εκκλησίας μας, πού διακρίθηκαν για την αγιότητα της ζωής

Ἐρημίτες, πού ἔζησαν «μόνοι» στήν ἔρημο ἢ σέ κά-
ποιο βουνό.

Μυστήριον τό ἀπ' αἰῶνος. Εἶναι τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιά
τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τό
ὁποῖο εἶχε σχεδιάσει ὁ Θεός πρὶν ἀπό τοὺς αἰῶνες.

Νυμφίος. Ὁ Κύριος παρομοιάζει τόν ἑαυτό Του σάν σύ-
ζυγο (= Νυμφίο), γιά νά δείξει τήν μεγάλη Του ἀγά-
πη, μέ τήν ὁποία φροντίζει γιά τή σωτηρία τῆς «συσ-
ζυγοῦ» του, τῆς νύμφης Του Ἐκκλησίας.

Οἰκτιρμοί. Ἡ φράση «οἰκτιρμοί τοῦ Θεοῦ» σημαίνει τήν
μεγάλη εὐσπλαχνία καί ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς
ἀνθρώπους, ὥστε νά στείλει τόν Υἱό Του στόν κόσμο
γιά νά τόν σώσει. Γιαυτό ὁ Θεός λέγεται καί «Πατήρ
οἰκτιρμῶν».

Ὁρθρος. Ἡ πρωινή ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας μας.
Ψάλλεται κάθε μέρα. Ὅταν τελεῖται θ. Λειτουργία,
προηγείται. Ὁ ὄρθρος τῆς Κυριακῆς συμβολίζει τήν
ἐπίσκεψη τῶν Μυροφόρων στόν τάφο τοῦ Χριστοῦ
«λίαν πρωῖ τῆς μῆς τῶν Σαββάτων».

Ὅσιοι - Ὅσiai. Ἄνδρες καί γυναῖκες πού ἔζησαν μιά
ἄγια ζωή μέ αὐστηρή ἄσκηση. Μέ πολύ θαυμασμό
στέκεται ἡ Ἐκκλησία ἐμπρός στούς Χριστιανούς αυ-
τούς, πού μέ τόσους πνευματικούς ἀγῶνες κέρδισαν
τήν ἀγιότητα καί τόν Οὐρανό.

Παράδεισος. Χῶρος ἐπικοινωνίας τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἄν-
θρωπο. Ἐπειδή ὁμως οἱ ἄνθρωποι δέν ἀξιοποίησαν
ὅπως ἔπρεπε τή μεγάλη εὐκαιρία, ὁ Παράδεισος ἔ-
κλεισε γι' αὐτούς. Ὁ Χριστός ὁμως μέ τό πάθος καί
τήν Ἀνάστασή Του ἄνοιξε πάλι τόν κλεισμένο Παρά-
δεισο καί ὁποιος πιστεύει σ' Αὐτόν εἰσέρχεται πλέον
ἐλεύθερα στόν νέο Παράδεισο δηλαδή στή βασιλεία
τοῦ Θεοῦ.

Παρακλητική ἢ Ὀκτώηχος. Εἶναι τό λειτουργικό βιβλίο

τῆς Ἐκκλησίας μας πού περιέχει τοὺς ὕμνους τῶν 8
ἡχῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς (βυζαντινῆς) μουσικῆς, σέ
ἐβδομαδιαίες ἐνότητες. Κάθε ἡχος ἀρχίζει ἀπό τόν
Ἑσπερινό τοῦ Σαββάτου καί διαρκεῖ μέχρι τό πρωῖ
τοῦ ἐπομένου Σαββάτου. Περιέχει δηλαδή ὕμνους γιά
μιά ὁλόκληρη ἐβδομάδα.

Παρακλητικός Κανὼν. Ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας μας
μέ τήν ὁποία παρακαλοῦμε γιά τοὺς ἀσθενεῖς, ξενη-
τεμένους, στρατευμένους, πάσχοντες καί γενικῶς ὁ-
λους τοὺς ἀδελφούς μας πού ἔχουν ἀνάγκη. Ὁ Κα-
νὼν αὐτός ἀπευθύνεται στό Χριστό, στήν Παναγία ἢ
τοὺς Ἁγίους.

Πατέρες καί Διδάσκαλοι. Οἱ μεγάλες μορφές τῆς Ἐκ-
κλησίας μας, πού ἐξ αἰτίας τῶν ἀρετῶν τους ἀξιώθη-
καν νά λάβουν φωτισμό μεγάλο ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα
καί νά γράψουν τά σοφά τους συγγράματα. Ἔτσι ἐγι-
ναν Πατέρες πού ἀπέκτησαν πολλά πνευματικά παι-
διά καί Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, πού διδάσκουν
μέχρι καί σήμερα τοὺς πιστούς.

Πεντηκοστάριον. Εἶναι τό λειτουργικό βιβλίο πού περιέ-
χει τίς προσευχές τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τήν περι-
οδο πού ἀρχίζει ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα καί τε-
λειώνει τήν Κυριακή τῶν Ἁγίων Πάντων (= περι-
δος 56 ἡμερῶν ἢ 8 ἐβδομάδων).

Πνεῦμα Ἅγιον. Τό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος
τό ὁποῖο ἐκπορεύεται ἀπό τό Θεό Πατέρα. Ἐμφανί-
σθηκε στή Βάπτισι τοῦ Κυρίου «ἐν εἶδει περιστερᾶς»
καί στήν Πεντηκοστή ἐν «εἶδει πυρίνων γλωσσῶν».
Ἐκεῖνο δίδαξε τοὺς ἀγράμματους ψαράδες καί τοὺς
ἔκανε σοφοὺς Μαθητές καί Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου,
ἀλλά καί τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὥστε νά γρά-
ψουν τίς θεῖες καί οὐράνιες ἁρμονίες τῶν θείων λό-
γων.

Πρεσβεία. Οί Ἅγιοι καί ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος πού βρίσκονται στόν Οὐρανό μεσολαβοῦν μέ τίς προσευχές τους στόν Τριαδικό Θεό γιά τή σωτηρία μας σάν Πρεσβευτές. Ἡ ἐνέργειά τους αὐτή λέγεται «πρεσβεία». Γιαυτό καί ἐμεῖς στούς ὕμνους καί προσευχές μας τούς παρακαλοῦμε νά «πρεσβεύουν» γιά μάς.

Προκείμενον. Ψαλμικός στίχος πού ψάλλεται ἢ ἀπαγγέλλεται πρῖν ἀπό τά ἀποστολικά ἢ τά προφητικά ἀναγνώσματα (κειμένα).

Προφήται. Αὐτοί πού κάλεσε ὁ Θεός γιά νά κηρύξουν τό θεῖο Του θέλημα, νά ἐλέγξουν ἀλλά καί νά προφητέψουν τά μέλλοντα. Ἔτσι οἱ προφῆτες τῆς Π. Διαθήκης, προφήτεψαν γιά τό Χριστό, ἀκόμη καί λεπτομέρειες τῆς ζωῆς Του, τοῦ πάθους Του, τῆς Ἀναστάσεως, τῆς Ἀναλήψεως ἀλλά καί τήν Πεντηκοστή καί τή ζωή τῆς Ἐκκλησίας.

Πρωτότοκος (τῶν νεκρῶν). Εἶναι τίτλος τοῦ Χριστοῦ. Λέγεται «πρωτότοκος» γιατί πρῶτος Αὐτός ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς μέ τήν ὑπόσχεση, ὅτι θά ἀναστηθοῦμε κι ἐμεῖς μέ τόν ἴδιο τρόπο.

Στέφανος Οὐράνιος (Φωτοστέφανος). Οἱ Ἅγιοι καί ὅταν ζοῦν στόν κόσμο αὐτό, ἰδίως ὅμως μετά τό θάνατό τους, εἶναι πλημμυρισμένοι ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα. Γιαυτό καί ὀλόκληρη ἡ ὑπαρξή τους ἀκτινοβολεῖ τό φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Σέ ἐνδειξη αὐτῆς τῆς καταστάσεως ἡ ὀρθόδοξη εἰκονογραφία ζωγραφίζει γύρω ἀπό τό κεφάλι τῶν Ἁγίων ἕνα φωτεινό κύκλο, τό φωτοστέφανο.

Στιχηρόν. Ὑμνος (τροπάριο) πρῖν ἀπό τό ὁποῖο ἀπαγγέλλεται ἢ ψάλλεται ἕνας στίχος ἀπό τούς Ψαλμούς.

Τιμιώτερα τῶν Χερουβίμ. Λέγεται ἡ Παναγία μας διότι γέννησε καί κράτησε στήν ἀγκαλιά της τόν Ἰησοῦ Χριστό πού εἶναι Θεός. Τά Χερουβίμ στόν οὐρανό δέν ἔχουν αὐτό τό προνόμιο πού πήρε ἡ Παναγία.

Γιαυτό τόν λόγο καί θεωρεῖται ἀπ' τήν Ἐκκλησία μας ἡ Παναγία «τιμιώτερη ἀπό τά Χερουβίμ». Διότι ἔχονο μόνο γέννησε τόν Κύριο, ἀλλά καί ἀξιώθηκε νά τόν κρατήσῃ στήν ἀγκαλιά της καί νά γίνῃ πραγματικός θρόνος τοῦ Θεοῦ.

Τριάς Ἁγία. Ὁ Θεός εἶναι ἕνας καί τριαδικός. Δηλαδή ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα. Τά τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος δέν ἀποτελοῦν τρεῖς Θεούς, ἀλλά ἕναν. Τό κάθε πρόσωπο τῆς Ἁγ. Τριάδος ἔχει ξεχωριστό ἔργο στή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Πατήρ ἀπό ἀγάπη στέλνει τόν Υἱό Του στή γῆ. Ὁ Υἱός πραγματοποιεῖ τό ἀπολυτρωτικό ἔργο. Καί τό Πνεῦμα βοηθᾷ τούς ἀνθρώπους νά κάνουν δική τους τή σωτηρία μέ τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Τρισάγιος Ὑμνος. Εἶναι ὁ γνωστός μας ὕμνος: «Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς» πού ἀπευθύνεται στήν Ἁγία Τριάδα. Βασίζεται στόν ὕμνο πού ἄκουσε ὁ Προφήτης Ἡσαΐας νά ψέλνουν τά Σεραφίμ κοντά στό θρόνο τοῦ Θεοῦ καί πού ἀναφέρει ἡ Παλαιά Διαθήκη.

Τριώδιον. Εἶναι τό λειτουργικό βιβλίό πού περιλαμβάνει τίς προσευχές τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν περίοδο τοῦ «Τριωδίου», πού ἀρχίζει τήν Κυριακή τοῦ Τελώνου καί τοῦ Φαρισαίου καί τελειώνει τό Μ. Σάββατο τό πρῶτ. Στό «Τριώδιο» περιλαμβάνονται καί οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου («Χαιρετισμῶν»), τοῦ Μεγάλου Κανόνος καί τῆς Μ. Ἑβδομάδος.

Χερουβικός Ὑμνος. Εἶναι ὁ Ὑμνος πού ψάλλεται πρῖν ἀπό τήν μεγάλη Εἴσοδο καί ἀρχίζει μέ τίς λέξεις «Οἱ τά Χερουβίμ μυστικῶς εἰκονίζοντες». Τό νόημά του εἶναι, ὅτι οἱ Χριστιανοί λατρεύοντας τόν ἀληθινό Θεό στή Θ. Λειτουργία μοιάζουμε μέ τό Ἀγγελικό τάγμα τῶν Χερουβίμ. Ἄλλωστε στή Θ. Λειτουργία